

СЛОВО І МАЙСТЕР (до 60-річчя з дня народження Б.К.Галаса)

*«На початку було Слово,
а Слово в Бога було,
і Бог було Слово...»
(З Біблії)*

Ми всі працюємо зі Словом. Ми — це люди, для яких Слово складає сенс життя, ми його підмайстри, — саме так і не більше. Проте серед нас є особи, удостоєні честі бути справжніми Майстрами. До таких належить і наш колега, чие 60-річчя ми святкуємо 23 березня, — Борис Кирилович Галас, відомий український мовознавець, чий науковий та публіцистичний праці - а їх не менше 200! - відомі не лише на теренах України. Сьогодні ми відзначаємо і 40-річчя його наукової діяльності.

Борис Кирилович народився в талановитій сім'ї українських педагогів — Василя Василюка та Кирила Йосиповича Галасів, чий учень працює на освітній ниві вже багато років і самі стали вчителями для багатьох наступних поколінь. Життєві шляхи Бориса Галаса беруть початок на Хустщині. Мовна народна стихія тісно взяла в полон вразливу до слова душу, тож життєва і творча мета у Бориса Кириловича були визначені наперед. Закінчивши Ужгородську середню школу № 1 ім. Т.Г.Шевченка із золотою медаллю, він став студентом українського відділення філологічного факультету УжДУ, де з перших років виявив свою невичерпну студентську і громадянську активність, очолив студентське наукове товариство, яке працювало по-справжньому, збирало найширші аудиторії під час студентських наукових конференцій на філологічному факультеті, приймало гостей з інших вузів і направляло наших майбутніх філологів на подібні зібрання в сусідні університети (тут хочеться згадати добрим словом нашу освіту і тодішніх керівників університету).

У цей же період окреслюється і поле наукових пошуків Бориса Кириловича, яке згодом він продовжував опрацьовувати в аспірантурі, — рукописні словники як важливе джерело для української історичної діалектної лексикології та лексико-семантична система української мови першої половини XIX століття. Цій темі присвячена і його кандидатська дисертація «Лексико-семантична система української мови першої половини XIX століття (на матеріалі рукописних словників)», яку він захистив під керівництвом проф. Й.О.Дзенделівського 1 лютого 1979 року. На

матеріалі 26 рукописних лексикографічних пам'яток та деяких інших документів першої половини XIX століття автором була укладена карта-тека майже з 45 тис. карток, мовні факти збиралися також у бібліотеках Києва, Москви, Ленінграда, про окремі рукописні пам'ятки здобувач повідомив уперше, розкривши невідомі сторінки з історії української мовознавчої науки.

Оскільки наука в ті часи не сміла мати 'династий' в університеті, Борис Кирилович отримав учительський досвід у СШ № 6 м.Ужгорода, а з 1986 року почав працювати на кафедрі української мови, коли його батько, відомий український ономаст Кирило Йосипович Галас, 'вимушено' пішов на заслужений відпочинок, щоб його син міг продовжити наукову діяльність. Тут Борис Кирилович став доцентом у 1988 році.

Він — талановитий лексикограф, знавець багатьох невідомих широкому загалу праць та постатей, без чийх імен українська мова та українське словникарство багато б втратили. Назвемо бодай частину зробленого ним. Це «Рукописний українсько-російський словник О.М.Бодяньського» (1979), «Рукописні словники першої половини XIX століття як найважливіше джерело для української історичної діалектної лексикології» (1980-1981), «Українська лексика на позначення демонологічних понять у записках І.М.Вагилевича» (1982), «До історії деяких дієслівних морфолого-семантичних типів в українській мові» (1984), «Да питання аб лексикографічній спадщині Ф.С.Шымкевича» (1985), «Слов'янські паралелі в лексикографічній спадщині Ф.С.Шимкевича» (1987), «І.Нечуй-Левицький і українська доживтєва лексикографія» (1988), «Рукописні словники української мови XIX ст. і лексикографічна практика Б.Д.Грінченка в оцінці О.О.Шахматова» (1988), «Рукописні словники української мови кінця XVIII ст.- поч. XX ст. та їх значення для історичного осмислення сучасних літературних і народнорозмовних явищ» (1989), «Мова закарпатських українців у полі наукових інтересів І.Вагилевича та Я. Головацького» (1990), «Мовна практика О.Духновича і процеси формування нової літературної мови» (1990) та багато інших праць, в яких автор постає не тільки глибоким знавцем історії української лексикографії та лексикології, її здобутків та значення у формуванні сучасної української літературної мови, а й дослідником ролі вагомих для українства імен — М.І.Костомарова, Д.Ф.Запари, Я.Головацького, І.Вагилевича, І.І.Срезневського, М.Євстаф'єва, О.М. та Ф.М.Бодяньських, В.Лазаревського,

Ф.Туманського, І.Войцеховича, інших діячів, про що свідчать наукові статті Бориса Кириловича Галаса в енциклопедії «Українська мова».

Вагомим здобутком сучасної української лексикографії стала наукова монографія Б.К.Галаса «Ф.С.Шимкевич як лексикограф і українське словникарство (кінець ХУІІІ – початок ХХ ст.)» (Ужгород, 1995.- 300с.), на яку опубліковано ряд позитивних рецензій (серед авторів — Г.Цихун, О.Кенез, О.Кровицька, З.Ганудель та ін.) і яка високо оцінена в українському і слов'янському мовознавстві. У цій праці автор на багатьох нових матеріалах аргументовано доводить, що рукопис українсько-російського словника 1835 року належить не А.Метлинському, як засвідчували свого часу А.Москаленко, П.Горецький та інші вчені, а Ф.Шимкевичу, білорусу, відомому мовознавцю, колишньому студенту й викладачу Київської духовної академії.

Борис Кирилович був учасником багатьох міжнародних і всеукраїнських конференцій, постійно виступає на зібраннях професорсько-викладацького складу УжНУ з цікавими доповідями, пише змістовні рецензії на публікації мовознавців з лексикології та лексикографії. Він був ініціатором у проведенні наукової конференції, присвяченої творчості В.Пачовського, організатором вшанування пам'яті батька, Кирила Йосиповича Галаса, випустивши збірник праць його пам'яті і опублікувавши матеріали до його бібліографії. Учений доклав багато зусиль до організації ювілейних зібрань пам'яті проф. Й.О.Дзензелівського та доц.К.Й.Галаса. Йому належить виданий у співавторстві з Ю.О.Піпашем діалектний словник — «Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області)» (2005.-266 с.), який слугує надійним джерелом інформації для сучасних досліджень з діалектології.

Географія публікацій Б.К.Галаса величезна: це Київ, Львів, Одеса, Житомир, Тернопіль, Донецьк, Чернігів, Черкаси, Чернівці, Луцьк, Харків, Херсон, Москва, Ленінград, Свердловськ, Душанбе, Нальчик, Пряшів тощо.

Борис Кирилович – науковий керівник двох успішно захищених кандидатських дисертацій: В.Чикут «Наукові досягнення І.А.Панькевича і їх вплив на розвиток українознавчих лінгвістичних галузей» (Ужгород, 2008) та Г.Ковач «Мисливська лексика в українських говірках Закарпаття» (Запоріжжя, 2012).

Одним з основних напрямів наукової роботи Бориса Кириловича є підготовка і власне видання

величезної праці К.Й.Галаса — «Словника українських топонімів Закарпаття» загальним обсягом 5 тисяч машинописних сторінок, який охоплює майже всі письмово зафіксовані топоніми нашого краю. Безумовно, це величезна праця і свідчення невмирущої синівської любові.

За свою освітню й культурницьку діяльність Борис Кирилович нагороджений орденом «20 років НРУ» у 2009 році. Свої знання він з любов'ю передає студентам, викладаючи історичну граматику української мови, навчає майбутніх філологів принципам методики викладання української мови, ділиться цікавою і значущою інформацією на спецдисципліні з досягнень українського мовознавства, багато цікавого і мало відомого повідомляє з історії української лексикології та лексикографії. Ним створено ґрунтовні методичні рекомендації з дисциплін, які викладає. Борис Кирилович є автором багатьох модульних і контрольних робіт, рецензій на магістерські та дипломні роботи, які спонукають студентів-філологів до майбутніх творчих пошуків. Тому можна сказати, що спадщина кафедральних учителів і наставників Б.К.Галаса у надійних руках.

Очікує завершення ще одна вагома сторінка наукової діяльності Бориса Кириловича. Його докторська дисертація «Українська рукописна лексикографія у зв'язку з процесами формування і розвитку нової української літературної мови (кінець ХУІІІ – поч.ХХ ст.)» успішно обговорена на кафедрі української мови і рекомендована до захисту в червні 2006 року.

Борис Кирилович — зразковий сім'янин. У парі з Аллою Михайлівною, дружиною і колегою, виховав двох дорослих доньок — Марію та Василю, які досягнуть своїх вагомих успіхів у житті, бо з дитинства дівчатка перебували у животворній ріці знань. Їм теж багато дано — як і батьки, володіють словом, адже обоє були переможцями олімпіад з української мови і літератури найвищого рангу, знаються в музиці, можливо, пишуть і малюють так, як Борис Кирилович, а головне — віддані своїй професії. Тож у дні святкування 60-річчя побажаємо Борисові Кириловичу міцного здоров'я, оптимізму, весільного гумору, терпіння безмежного і невтомності у мовознавчих дослідженнях. Адже не дарма сказав великий Кобзар:

Ну що б, здавалося слова...

Слова та голос — більш нічого.

А серце б'ється-ожива,

Як їх почує!.. Знать, од бога

І голос той, і ті слова

Ідуть меж люди!..

Галина ВОВЧЕНКО,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови УжНУ.